

Josef – mistr snů

Texty na tento týden

Genesis 37–41

Základní verš

„Řekli si mezi sebou: ‚Hle, mistr snů sem přichází!‘“ (Gn 37,19)

Josefův příběh (Genesis 37–50) od jeho prvních snů v Kenaanu (Gn 37,1–11) až po jeho smrt v Egyptě (Gn 50,26) vypráví poslední část knihy Genesis. Kniha Genesis se věnuje Josefovi více než kterémukoli jinému patriarchovi. Přestože je Josef pouze jedním z Jákobových synů, v knize Genesis je představen jako velký patriarcha, podobně jako Abraham, Izák a Jákob.

Při studiu uvidíme, že Josefův život vyzdvihuje dvě důležité teologické pravdy: (1) Bůh plní své sliby, (2) Bůh může změnit zlo v dobro.

Tento týden se zaměříme na rané období Josefova života. Byl Jákobovým oblíbeným synem, kterému ironicky přezdívali *baal ha-chalomot* (Gn 37,19), což doslova znamená „mistr snů“. Naznačuje to, že Josef byl „odborníkem“ na sny a jejich výklad. Takové označení se k němu hodí, protože Josef sny nejen má, rozumí jim a prorocky je vykládá, ale tyto sny se naplňují v jeho životě.

Ve studovaných kapitolách opět uvidíme opakované potvrzení Boží prozřetelnosti, a to i přes zlo a hříšnost lidského srdce.

Osnova lekce

Touto lekcí otevíráme závěrečnou část knihy Genesis, která se zaměřuje na osudy Jákobova syna Josefa. Při studiu tohoto týdne budeme sledovat jeho životní pouť od dětství až do situace, kdy se dostává jako otrok do Egypta.

- Gn 37,1–11: Rodinné problémy (neděle)
- Gn 37,18–24: Útok na Josefa (pondělí)
- Gn 38,24–26: Juda a Tamar (úterý)
- Gn 39,7–12: Josef jako otrok v Egyptě (středa)
- Gn 41,25–31: Faraónovy sny (čtvrtek)

Budování společenství

- Podělte se ve skupině o to, co jste v posledním týdnu zažili. Jak vás tento prožitek ovlivnil ve vašem duchovním životě?
- Řekněte ostatním o situaci, kdy jste v poslední době vnímali výrazný projev Boží přítomnosti ve vašem životě. Vyjádřete veřejně Bohu své poděkování.

RODINNÉ PROBLÉMY

¹I usadil se Jákob v zemi, v níž jeho otec pobýval jako host, v zemi kenaanské. ²Toto je rodopis Jákobův. Sedmnáctiletý Josef pásal se svými bratry ovce. Byl to mládenec, který býval se syny žen svého otce, Bilhy a Zilpy. Josef přinášel svému otci o svých bratrech zlé zprávy. ³Izrael Josefa miloval ze všech svých synů nejvíce; vždyť to byl syn jeho stáří. Proto mu udělal pestře tkanou suknicí. ⁴Když bratři viděli, že ho otec miluje nade všechny bratry, začali ho nenávidět a nepromluvili na něho pokojného slova. ⁵Jednou měl Josef sen a pověděl jej svým bratrům; nenáviděli ho pak ještě více. ⁶Rekl jim totiž: „Slyšte prosím, jaký jsem měl sen: ⁷Vážíme na poli snopy. Tu povstane můj snop a zůstane stát. A hle, vaše snopy obcházel kolem něho a klaněly se mému snopu.“ ⁸Bratři mu odpověděli: „To budeš nad námi kralovat jako král či mezi námi vládnout jako vladař?“ A nenáviděli ho pro jeho sny a pro jeho slova ještě víc. ⁹Měl pak ještě jiný sen a vypravoval jej svým bratrům: „Měl jsem opět sen: Klanělo se mi slunce, měsíc a jedenáct hvězd.“ ¹⁰To vyprávěl otci a bratrům. Otec ho okřikl: „Jaký žes to měl sen? Že i já, tvá matka a tvoji bratři přijdeme, abychom se před tebou skláněli k zemi?“ ¹¹Bratři na něho žártili, ale otec na to nepřestával myslet. (Gn 37,1–11)

Osobní studium

Jákob se konečně usadil v zaslíbené zemi. Zatímco Izák byl v Kenaanu pouze „cizinec“, o Jákobovi čteme, že se v zemi „usadil“ (Gn 37,1). Paradoxně, právě když se v zemi konečně zabydlel, začaly nové potíže, tentokrát v rodině. Spor se netýkal vlastnictví půdy ani používání studny. Hlavní problém měl duchovní rozměr.

Uvažuj o úvodním textu (Gn 37,1–11). Co způsobilo, že Josefa jeho bratři začali nenávidět?

Od úplného začátku vnímáme, že Josef, který se Jákobovi narodil ve vyšším věku (Gn 37,3), měl se svým otcem mimořádný vztah. Všichni viděli, že Jákob Josefa „miloval ze všech svých synů nejvíce“ (Gn 37,4). Dokonce zašel tak daleko, že mu dal ušít „pestře tkanou suknicí“ (Gn 37,3), která mohla symbolizovat knížecí oděv (viz 2S 13,18). Takový přístup mohl vyjadřovat Jákobův

tajný úmysl povýšit Josefa, Ráchelina prvního syna, na místo prvorozeného v rodině.

Budoucnost potvrdí Jákobovo přání, protože Josef nakonec opravdu dostane práva prvorozeného (1Pa 5,2). Není proto divu, že ho Josefovi bratři začali nenávidět a neměli pro něho hezké slovo (Gn 37,4).

Kromě toho Josef přinášel otci nelichotivé zprávy o bratrech (Gn 37,2). A kdo by měl rád donašeče...

Když se pak Josef podělil v rodině o své sny, které naznačovaly, že ho Bůh vyvýší a že jeho bratři se budou před ním klanět, jejich nenávisť se vystupňovala. Prorocký charakter Josefových snů je potvrzen tím, že se opakují (viz Gn 41,32). A ačkoli Jákob svého syna otevřeně pokáral (Gn 37,10), zapamatoval si tyto události, přemýšlel o nich a čekal jejich naplnění (Gn 37,11). Z toho vyplývá, že patrně někde v hloubce duše věřil, že na těch snech něco je. A měl pravdu, ačkoli v té době to ještě nemohl vědět.

Aplikace

Přečti si text Mt 20,26,27. Jakou důležitou zásadu odhalují tyto verše? Jak se ji můžeme naučit projevat ve svém životě?

ÚTOK NA JOSEFA

¹⁸Jakmile ho [Josefa] v dálce spatřili, ještě než se k nim přiblížil, smluvili se proti němu, že ho usmrtí. ¹⁹Řekli si mezi sebou: „Hle, mistr snů sem přichází! ²⁰Pojďte, zabijme ho! Pak ho vhodíme do některé cisterny a řekneme: Sežrala ho divá zvěř. A uvidíme, co bude z jeho snů!“ ²¹Když to uslyšel Rúben, rozhodl se vysvobodit ho z jejich rukou. Zvolal: „Přece ho nebudeme ubíjet!“

²²Dále jim Rúben řekl: „Neprolévejte krev. Vhod'te ho do cisterny, která je ve stepi, ale ruku na něj nevztahujte!“ Chtěl ho z rukou bratrů vysvobodit a přivést k otci. ²³Jakmile Josef přišel k bratrům, strhli z něho suknicu, tu suknicu pestře tkanou, kterou měl na sobě. ²⁴Vzali ho a hodili do cisterny. Cisterna byla prázdná, bez vody. (Gn 37,18–24)

Osobní studium

Jakkoli hrozné jsou následující události, není obtížné je pochopit. Být tak blízko u někoho, dokonce být v příbuzenském vztahu s někým, koho nenávidíte, nutně muselo dříve či později vyústit v problémy.

Přečti si text Gn 37,12–36. Co se z tohoto příběhu dozvídáme o nebezpečnosti neobráceného srdce? K čemu nás nenávist a sobectví mohou dovést?

Bratři nenáviděli Josefa, protože žárlili na Boží přízeň (Sk 7,9), která se bude v následujících událostech opakovaně potvrzovat. Když Josef bloudí a nemůže najít své bratry, objeví se tam muž, který mu ukáže správný směr (Gn 37,15). Když Josefovi bratři plánují, že ho zabijí, zasáhne Rúben a navrhne, aby ho raději hodili do nádrže na vodu (Gn 37,20–22).

Je obtížné představit si míru nenávisti, kterou pociťují vůči Josefovi jeho bratři. Jak se mohli tito mladí muži dopracovat k tak

krutému činu? Neuvažovali ani na chvíli o tom, jak to zasáhne jejich vlastního otce? Ať se na otce dívali jakkoli uraženě a zlobili se, protože upřednostňoval Josefa, sáhnout na jedno z jeho dětí bylo opovrženímhodné. Jejich jednání je smutnou ukázkou toho, jak krutí mohou lidé být.

„Zanedlouho spatřili skupinu pocestných, která se k nim blížila. Byla to karavana Izmaelců putujících se zbožím do Egypta. Juda navrhl, aby svého bratra raději prodali, než aby ho nechali zemřít. Takto se ho úspěšně zbaví, a přitom se neposkvrní jeho krví.“ (PP 211; NUD 97)

Když bratři Josefa hodili do cisterny („jámy“; B21) s tím, že ho zabijí později, procházela kolem karavana. Juda navrhl svým sourozencům, aby Josefa prodali midjánským obchodníkům (Gn 37,26–28). Ti ho později prodali v Egyptě jako otroka (Gn 37,36). Takovým nečekaným a nepředvídatelným způsobem se pomalu otevíraly dveře k Josefově budoucí slávě.

Aplikace

Proč je důležité prosit o Boží moc, aby se naše špatné charakterové vlastnosti změnily dříve, než se projeví v činech, o kterých bychom nikdy ani nepředpokládali, že bychom je byli schopni provést?

JUDA A TÁMAR

²⁴Asi po třech měsících bylo Judovi oznámeno: „Tvá snacha Támar se dopustila smilstva a dokonce je již z toho smilstva těhotná.“ Juda řekl: „Vyved'te ji, ať je upálena.“²⁵Když už ji vedli, poslala svému tchánovi vzkaz: „Jsem těhotná s mužem, jemuž patří tyhle věci.“ A dodala: „Pohleď jen pozorně, či je toto pečetidlo, šňůrka a hůl!“²⁶Juda si je pozorně prohlédl a řekl: „Je spravedlivější než já; nedal jsem jí svému synu Šelovi.“ A už k ní nikdy nevešel. (Gn 38,24–26)

Osobní studium

Příběh o Támar zde není na nesprávném místě. Tato událost se odehrála v době po prodeji Josefa do Egypta (Gn 38,1) a je v souladu se skutečností, že Juda právě opustil své bratry, což může poukazovat na jeho nesouhlas s tím, jak naložili s Josefem. Kromě toho má text s předchozí kapitolou společných mnoho běžných slov a motivů a nese v sobě stejné teologické poučení: špatný čin se změnil v pozitivní událost a záchranu.

Přečti si Genesis 38. kapitolu. Porovnej chování Judy s chováním Támar. Kdo z těchto dvou byl spravedlivější? Proč?

Juda si našel manželku, dceru Kenaance Šúa (Gn 38,2), se kterou má později tři syny: Era, Ónana a Šela. Aby zajistil svému potomstvu správný rodokmen, dává svému synovi Erovi za manželku kenaanskou Támar. Když Era a Ónana pro jejich hříšnost a zkaženost Bůh zabije, Juda slíbí dát Támar za ženu svému poslednímu synovi Šelovi.

Zdá se, že Juda nespěchal splnit tento slib (Gn 38,11.14). Když po smrti své manželky vyjede za svými stříhači, Támar se rozhod-

ne hrát prostitutku, aby ho přinutila splnit slib. Juda však nemá peníze na zaplacení neznámé prostitutky, a proto slíbí, že jí později pošle kůzle ze svého stáda (Gn 38,16).

Támar požaduje od Judy zástavu – pečetidlo a hůl – a z tohoto setkání otěhotní. Když bude později obviněna ze smilstva, ukáže svému tchánovi věci, které jí on sám dal. Juda pochopí, co se stalo, a omluví se (Gn 38,26).

Tento politováníhodný příběh končí tím, že se narodí dvojčata Zerach a Peres (Fares). Ten se podobně jako Jákob narodil až jako druhý, ale stal se prvním a v dějinách spasení je jmenován mezi předky Davida (Rt 4,18–22), a tedy i Ježíše Krista (Mt 1,3). Pokud jde o Támar, je první ze čtyř žen v Ježíšově rodokmenu. Za ní následují Rachab (Mt 1,5), Rút (Mt 1,5) a manželka Uriáše (Mt 1,6). Ty všechny předcházely Ježíšovu matku Marii (Mt 1,16).

Z tohoto příběhu si můžeme vzít jedno důležité poučení: Tak jako Bůh zachránil svou milostí Támar, přičemž změnil zlo v dobro, zachráni i svůj lid díky Ježíšovu kříži. A v případě Josefa změnil jeho potíže v záchranu Jákoba a jeho synů.

Aplikace

Jak a kdy Bůh změnil to „špatné“ ve tvém životě v něco „dobrého“? Jak ti takové zkušenosti pomáhají ve tvém životě víry?

JOSEF JAKO OTROK V EGYPTĚ

7Po těchto událostech se stalo, že se žena jeho pána do Josefa zahleděla a naléhala: „Spi se mnou!“⁸ Ale on odmítl a ženě svého pána řekl: „Pokud mě tu můj pán má, nestará se o nic, co je v domě; svěřil mi všechno, co má.“⁹ V tomto domě není nikdo větší než já. Nevyňal z mé správy nic, jen tebe, protože jsi jeho manželka. Jak bych se tedy mohl dopustit takové špatnosti a prohřešit se proti Bohu!“¹⁰ A třebaže se Josefovi nabízela den co den, nevyhověl jí, aby k ní ulehl a byl s ní.¹¹ Jednoho dne přišel do domu, aby vykonával svou práci. Nikdo z domácích v domě nebyl.¹² Tu ho chytila za oděv se slovy: „Spi se mnou!“ Ale on jí nechal svůj oděv v ruce, utekl a vyběhl ven. (Gn 39,7–12)

Osobní studium

Při našem studiu sledujeme příběh Josefova života, který byl přerušen vyprávěním o Tamar. Josef se dostává jako otrok k „veliteli tělesné stráže“, který má na starosti i vězení pro faraónovy úředníky (Gn 40,3,4; Gn 41,10–12).

Přečti si text Genesis 39. kapitoly. Co vedlo k úspěchu, kterého dosáhl Josef ve své službě u Potífara?

Téměř okamžitě se v příběhu dozvídáme, že Josef je úspěšný muž (Gn 39,2,3). Jeho pán mu tak důvěřoval, že ho Potífara „ustanovil správcem svého domu a svěřil mu všechno, co měl“ (Gn 39,4).

Josefův úspěch ho však nezkaží. Když si ho všimne Potífara žena a chce se s ním vyspat, Josef jednoznačně odmítá a raději přijde o práci a o své jistoty, než aby se „dopustil takové špatnosti a prohřešil se proti Bohu!“ (Gn 39,9). Žena, ponížená Josefovým

odmítnutím, lživě oznámí svým služebníkům a manželovi, že ji Josef chtěl znásilnit. V důsledku toho je Josef uvězněn.

Josef v žaláři prožívá to, co v nějaké podobě pocítí někdy každý: pocit opuštění Bohem. Přesto i v tomto těžkém období „Hospodin byl s ním“ (Gn 39,21).

Bůh však jedná a Josef naváže dobrý vztah se správcem žaláře. Stejně jako v domě jeho pána, i ve vězení Bůh Josefovi žehná. Josef má mnohá obdarování a navzdory špatné situaci, v níž se nyní ocitl (ostatně i dříve byl jenom otrokem), se snaží jednat co nejlépe a nejzodpovědněji. Ať už byly jeho dary jakékoli, text jasně ukazuje, že to byl Bůh, kdo mu pomohl uspět. „Velitel pevnosti nedohlížel na nic, co mu svěřil, poněvadž s Josefem byl Hospodin; všemu, co činil, dopřával Hospodin zdaru“ (Gn 39,23). Je velmi důležité, aby si i dnes všichni nadaní a úspěšní uvědomovali, kdo je dárce jejich schopností a možností!

Aplikace

Uvažuj o textu Gn 39,7–12. Jak Josef odolal svodu Pótifarovy manželky? Proč Josef řekl, že kdyby udělal, o co ho žádala, byl by to hřích proti Bohu? Co tím říká o svém pochopení podstaty hříchu?

FARAÓNOVY SNY

²⁵Josef faraónovi odvětil: „Faraónův sen je jeden a týž. Bůh faraónovi oznámil, co učiní. ²⁶Sedm pěkných krav, to je sedm let. Také sedm pěkných klasů je sedm let. Je to jeden sen. ²⁷Sedm vychrtlých a šeredných krav, vystupujících za nimi, je sedm let, stejně jako sedm prázdných a východním větrem sežehých klasů; to bude sedm let hladu. ²⁸Když jsem faraónovi řekl: Bůh faraónovi ukázal, co učiní, mnil jsem toto: ²⁹Přichází sedm let veliké hojnosti v celé egyptské zemi. ³⁰Po nich však nastane sedm let hladu a všechna hojnost v egyptské zemi bude zapomenuta. Hlad zemi úplně zničí. ³¹V zemi nebude po hojnosti ani potuchy pro hlad, který potom nastane, neboť bude velmi krutý. (Gn 41,25–31)

Osobní studium

Přečti si text Genesis 40,1 až 41,36. Jak souvisější faraónovy sny se sny jeho úředníků? Jaký je význam této paralely?

Události pokračují pod Božím vedením. Josef dostává na starost vězně, z nichž dva jsou shodou okolností bývalými sluhý faraóna – číšník a pekař (Gn 41,9–11). Každý z nich je znepokojen svým snem, protože „není tu nikdo, kdo by jej vyložil“ (Gn 40,8). Josef pak interpretuje jejich sny.

Podobně jako číšník a pekař, i faraón má později dva sny, které také neumí nikdo vyložit (Gn 41,1–8). V tu chvíli si komorník vzpomene na Josefa a doporučí ho faraónovi (Gn 41,9–13).

Jako jeho služebníci, i faraón se trápí, a tak jako oni, i faraón mluví o svých snech (Gn 41,14–24) a Josef mu je vykládá. Stejně jako sny služebníků, i faraónovy sny ukazují paralely symbolů: dvě série sedmi krav (vykrmené a vychrtlé), stejně jako dvě série obilných klasů (pěkné a vyschlé) představují dvě série sedmi let – napřed dobrých a pak

špatných let. Sedm krav souvisí se sedmi obilnými klasy. Ve snech se opakuje totéž poselství, což je důkazem jejich božského původu, stejně jako Josefovy sny (Gn 41,32; porovnej s Gn 37,9).

Přestože je to on, kdo vykládá faraónovi jeho sny, Josef opakovaně a velmi zřetelně faraónovi připomíná, že to je Bůh, kdo odhalil panovníkovi, co se on, Bůh, chystá udělat (Gn 41,25,28). Zdá se také, že faraón toto poselství pravděpodobně pochopil, protože když se rozhodl jmenovat správce zodpovědného za celou zemi, jeho argument byl následující: „Když ti to vše dal Bůh poznat, nikdo nebude tak zkušený a moudrý jako ty. Budeš správcem mého domu a všechen můj lid bude poslouchat tvé rozkazy. Budu tě převyšovat jen trůnem“ (Gn 41,39,40).

Je to obdivuhodné: díky Bohu Josef putuje od správce nad Potífarovým domem ke správci věznice a nakonec k vládci celého Egypta. Jde o silný příběh o tom, jak se i uprostřed zoufalých okolností zjevuje Boží prozřetelnost.

Aplikace

Jak se můžeme naučit důvěřovat Bohu a držet se jeho zaslíbení, i když se události zdají beznadějně a Bůh mlčí?

PODNĚTY K ZAMYŠLENÍ

Přečti si 20. kapitolu „Josef v Egyptě“ z knihy *Na úsvitu dějin* (PP 213–223; NUD 98–103).

„Josef a Daniel byli odděleni od svých rodin a odvedeni do pohanského zajetí už v době svého dospívání. Zvláště Josef pak byl často podrobován zkouškám, které přinášely do jeho života velké změny. V domově svého otce byl milovaným dítětem, v domě Potífara otrokem. Později se stává jeho důvěrníkem a společníkem.

Jako vedoucí pracovník se mnohému naučil nejen studiem, ale i pozorováním a jednáním s lidmi. Do faraónova vězení se dostal jako nespravedlivě odsouzený vězeň bez naděje na spravedlnost a bez vyhlídek na propuštění. V době velké krize byl povolán, aby stál v čele národa. Co mu umožnilo uchovat si v tom všem bezúhonnost? [...]

V dětství byl Josef vyučován lásce a úctě k Bohu. V otcově stanu, pod syrskou hvězdou oblohou, slyšel vyprávět příběh o nočním vidění v Bét-elu, o žebříku mezi nebem a zemí, o vystupujících a sestupujících andělech i o Bohu, který se tehdy Jákobovi zjevil. Znal i příběh o zápasu u potoka Jabok. Právě tam se jeho otec Jákob, poté co se vzdal svých oblíbených hříčků, postavil jako vítěz a přijal titul Božího knížete. Když se Josef jako pastýř staral o otcova stáda, vedl čistý a prostý život. To mělo příznivý vliv na rozvoj jeho tělesných i duševních sil. Společenství s Bohem prostřednictvím přírody a studium velikých pravd, které odevzdával otec svému synovi jako posvátný odkaz, posílily Josefovou mysl a vtiskly mu pevné zásady.

Během životní krize, kdy se na děsivé cestě z kenaanského domova do egyptského otroctví naposled ohlížel k pahorkům skrývajícím stany jeho rodiny, si Josef vzpomněl na Boha svého otce. Vzpomínal na naučení z dětství a pevně se rozhodl, že zůstane věrný a bude vždy jednat tak, jak se patří na poddaného Krále nebes.“ (Ed 51.52; Vych 32.33)

Otázky k rozhovoru

1. Porovnejte Josefov život se životem Daniela a Ježíše. Jaké společné rysy nacházíte? Jak Josef a Daniel svým způsobem odrážejí Ježíšovy postoje a jednání?
2. Uvažujte společně o otázce na konci čtvrtého studia. Jak se můžeme naučit důvěřovat Bohu, i když se okolnosti nakonec nezmění k dobrému, jak se to stalo v Josefově případě?

Praktický závěr

- Podělte se s ostatními ve skupině o to, co praktického jste se naučili z této lekce při studiu Bible. Jak lze toto naučení uvést do každodenního života?

Podněty k modlitbám

- Modlete se jeden za druhého, za své radosti i starosti.
- Modlete se spolu za ty, kteří z nějakého důvodu přestávají či již přestali navštěvovat vaše společenství. Jak jim můžete dát najevo, že je máte stále rádi?
- Modlete se i za lidi ve svém okolí (přátele, sousedy, příbuzné...), kterým byste rádi představili Boží lásku.

Konkrétní modlitební seznam mé třídy sobotní školy:
